

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA
Ary Stillman stipendijos ataskaita

ARY STILLMAN GYVENIMAS IR KŪRYBA
2017 - 06 - 10
Eglė Tamulytė - Shaltmira

*"You see things in terms of words. I see them in terms of light and shadow, and in between there is mystery."
-Ary Stillman*

A.Stillman citatoje atsispindi dualistinis, taoizme sutinkamas principas, kad visa, kas vyksta, vyksta tarp dviejų polių - šviesos ir tamsos. Radikaliai skaidant realybę į binarinę sistemą mes turime visą juodai balto vizualinio meno istoriją, geriausiai išreikštą grafikos mene. Kaip modernizmo grafika veikia šiuolaikinį kūrėją? Kokios idėjos buvo aktualios tada ir kaip jos rezonuoja šiuolaikiniame kontekste?

Atsakyti į pateiktus klausimus paimsiu save kaip pavyzdį, grafikos meną kuriančią autorę. Savo baltai juodas iliustracijas vadinu kriptografinėmis - koduojančios antropologinę informaciją, kurią identifikuoti ir pilną reikšmę, užkoduoda meno kūrinys, objektyviai suprasti geba tik tas, kuris yra išstudijavęs senovės religines ir spiritualines sistemas, filosofijos ir psichologijos doktrinas ir mokyklas bei geba apjungti ir kontekstualizuoti sutinkamas šiuolaikines kultūrinės nuorodas. Bet kaip pasiekti žmonių pasąmonę? Tam reikalingas informacijos kodavimas per simbolinę piešinio kalbą. Aš naudojant pagrindinius įrankius idėjai išreikšti: balta - juoda atitinka programavimo kalboje esančius vienetą ir nulį. Du elementai, kurie sukuria visą, kas egzistuoja. Bet kūrinio nebūtų be trečio elemento - atliekiančio katalizatoriaus vaidmenį, įgalinančio veikimą - programuotojo, arba - kūrėjo, menininko. Kompozicijos sustatymas piešinyje, naudojant juodą ir baltą, yra tuo panašus į programuotojo darbą, naudojant vienetą ir nulį. Modernizmo grafikoje ypatingas dėmesys yra skiriamas kompozicijai, elementų išdėstymui erdvėje, popieriaus lape. Šiam kompozicijos konstravimo procese pakanka turėti keletą aiškių elementų, objektų. Tuščia erdvė čia užima svarbų vaidmenį, ji kaip oras reikalinga tam, kad piešinys 'kvėpuotų', būtų gyvas. Svarbiausiu momentu tampa balanso išlaikymas. Taip pat svarbu įsisąmoninti, kad be vieno - nebūtų kito. Lengviau suprasti būtų įsigilinus į pavyzdžius.

Taoizme tuštuma turi dvi bendrąsias prasmes. Pirmasis yra vienas iš Tao savybių. Šiame kontekste tuštuma laikoma priešinga pilnatvei. Ši tuštumos idėja rezonuoja ir Budizmo filosofijoje. Antroji tuštumos reikšmė (Wu) nurodo vidinę supratimą arba proto būseną, pasireiškiančią paprastumu, ramumu, kantrybe, taupumu ir suvaržymu. Tai yra emocinė / psichologinė pozicija, susijusi su pasaulio troškimo trūkumu ir apima ir veiksmus, kylančius iš šios proto būsenos. Manoma, kad tai yra psichinė sistema, kuri įveda taoistų praktiką į suderinamumą su Tao ritmais. Tokiu būdu 'tuštuma' reiškia, kad mūsų mintis yra be jokių impulsų, troškimų, norų ar norų, prieštaraujančių Tao savybėms. Tai yra proto būseną, galinti atspindėti Tao:

*"Visuomenės išmintis yra dangaus ir žemės veidrodis, visko stiklas. Tvirtumas, ramybė, tylą ir neveikimas - vienoda danguje ir žemėje, tai Tao tobulumas ir jo savybės".
- Zhuangzi*

Kas yra ta A.Stillman vadinama misterija tarp šviesos ir šešėlio, jei ne kūrėjo jėga, įgalinanti šias dvi priešybes veikti? Tuo mes esame dievai, gebantys išjudinti tai, kas neapčiuopiama, ir per simbolinius pavyzdžius, meno kūrinius, atspindėti visatos paslaptis ir veikimo principus.

Koks sekantis žingsnis? Tiražavimas. Sukūrus iliustracijas, aiškinančias metafizines tiesas, rodosi normalu, kad jos pasiektų žmones. Tokio tipo iliustracijos tampa edukacinėmis, per simbolinę piešinio kalbą kalbančios net ne mums tiesiogiai, bet tiesiai mūsų pašamonei, kurioje jos palieka įspaudus, rezonuoja su mūsų kolektyvinės pašamonės kloduose jausta informacija. Tokiu būdu menas atlieka priminimo funkciją, priminimo apie tai, kad gyvenimas yra daugiau nei balta ir juoda, bet paradoksaliai primenantis tai būtent per šią binarinę sistemą. Tiesa yra paradoksali. Nuo baltos iki juodos yra tik vienas švytuoklės mostas, ir ta švytuoklė visada veiksme. Kokiam formate šiandien, du tūkstančiai septyniolinktais metais, mes kalbame apie metafiziką?

1970-ųjų pabaigoje kultūros kritikas Douglas Crimp ėmė kalbėti apie "tapybos pabaigą" ir naujosios medijos tapo atskira meno kategorija. Kokia sąsaja tarp grafikos meno tiražavimo realybėje ir skaitmeninio formato kūrinio plitimo (memetikos) kibernetinėje erdvėje? Šiomis dienomis fiziniame formate sukurtas meno kūrinys (atspaustas ant popieriaus, nupieštas ant drobės etc.), yra fotografuojamas, perkeliamas į skaitmeninį formatą ir savo kelionę tęsia kaip skaitmeninė, programavimo kalba užkoduota informacija. Mes praprandame meno kūrinio kontrolę tą patį momentą, kai kūrinys yra įkeltas į internetinę erdvę. Bet kuris žmogus gali kūrinį parsisiųsti, išsisaugoti, modifikuoti ir vėl gražinti į internetinę erdvę. Meno kūrinys gali tapti 'meme'. Tokiu atveju, kai kūrinys tęsia savo gyvenimą kitų žmonių pagalba, t.y. Būdamas reprodukuojamas nežinomų internautų - mes turime pavyzdį šiuolaikinio tiražavimo. Tai yra tradicinės medijos ir šiuolaikinių technologijų simbiozė.

A.Stillman sako, kad realybė jam nebėra nutapoma, ir kad tai kas yra tikra - tai vidinė realybė. Šis požiūris yra artimas R.A.Wilson aprašytoje "realybės tunelių" teorijoje, koncepcija sutinkama indų filosofijoje ir vadinama "maya", iliuzija. Idėja, kad kiekvienas konstruoja savo realybę, kritinis iškreiptos realybės vaizdavimas kaip šio pareiškimo įtvirtinimas. Šiuolaikinis menas ir spiritualistinės praktikos, ar tai suderinama? Taip, tai vyksta per sąmoningą realybės de/konstrukciją, diskordianizmą ir dadaizmą, "žaidybinimo" techniką ir fluxus.

Autorius Robert Anton Wilson knygoje 'Nebijok juodosios magijos' rašo apie magiją ir psichologiją. Kas jie, tie 'juodieji magai, okultiniai teroristai? "Nakties juodieji agentai", kaip juos pavadino Bard. Iš viso to, ką kalbėjome anksčiau, galime padaryti išvadą, kad be menininkų, dirbančių su žmonijos 'šešėliu', kaip tai įvardino K.Jungas, mes nematytume 'šviesos'. Menininkas, kūrėjas, per piešinį simboliškai atlieka garsaus velnio Choronzono kvietimą 'nukristi į Žemę', kitaip tariant stoti į akistatą su savimi. Pirmasis ir svarbiausias dalykas, norint sužinoti apie daugiau apie šį vadinamąjį blogį, yra tai, kad jis paprastai egzistuoja tik mūsų vaizduotėje. Verta paklausti, kiek jūsų pačių mėgstamų baimių ir blogybių yra vienodai absurdiškos, atspindinčios tik jūsų kultūros ar subkultūros prietarus.

Beveik kiekvienas okultinis piešinys turi abejotiną garbę būti laikoma opozicija krikščioniškosioms vertybėms, taip menas tampa satanisto ar paslaptingo "uždrausto kairiojo kelio" pasekėjo išdava. Savo ribotume užstrigę krikščionys vis dar baiminasi "raganų" (Wicca pasekėjų, didžiosios Motinos deivės kultas). Daugiau nei 75 proc. visų okultinių prietarų yra fanatizuojami kaip pagrindiniai religiniai ar politiniai prietarai. Tai yra tiesiog bėgimas nuo realybės, norint matyti tik baltą spalvą ir nenorint juodos. Bet kaip mes sukonstruosime pilną realybės piešinį, nenaudodami juodos spalvos, o tik baltą? Tai būtų ne tik tapybos, bet ir meno ir kūrybos pabaiga.

Socialinių medijų platformas aš laikau neišsenkančiu visuomenės ir atskirų individų psichoanalizės šaltiniu ir naudoju medijas kaip visuomenės būsenos tyrimo lauką. Savo tyrimo išvadamis kasdien dalinuosi savo soc. medijų platformų paskyrose, taip palaikydama glaudų ryšį su savo kūrybos gerbėjais. Aš buvau pirmoji Lietuvoje iš savo kūrybos bendraamžių pradėjusi aktyviai naudoti socialinių medijų platformas viešinti savo kūrybinei veiklai.

Aš visada pasisakiau už inovacijas ir mane galima būtų priskirti prie menininkų provokatorių ir vizionierių. Aš nebijau taikyti naujas ir radikalias strategijas, tokias kaip Žaidybinimo (angl. Gamification), Memetikos (Memetics), Mediavimo (Mediate) ir Neuro Lingvistinio Programavimo (NLP) tam, kad pasiektčiau ir edukuočiau platesnę žiūrovų auditoriją. Manau, kad man tai pavyksta, nes esu sulaukusi pozityvių atsiliepimų:

Shaltmiros darbai įdomūs ne tik savo stilistika, kurios literatūrinis atitikmuo būtų slėmo poezija ar manifestas, bet ir siunčiamais pranešimais. Aukštą įtampą atskleidžia kūrinių pavadinimai: „Motinos mazochistės“, „Dominavimas“, „Pandora“, „Nusipirk flomasterių, menininke / aš tau gyvai paminklą pastatysiu“. Menininkė nebijo ištempti į dienos šviesą slapstomų geidulių ir perversijų, ji kritiškai preparuoja fasadinę moralę ir tyrinėja seksualumą kaip lyčių kovos lauką.“

-Laima Kreivytė, menotyrininkė

Shaltmiros menas kūniškas. Apie viską, ko labai nesinori matyti, ir ypač jausti. Menininkė savo košmariškas temas stilizuoja. Šleikštulio scenos vizualiai atrodo beveik kaip smagūs paveikslėliai. Tik forma žiūrovui padeda nenusisukti. Shaltmiros meistriškumas ir stilingumas leidžia jai kalbėti apie ką tik ji nori. Temos nelengvos, bet ji kalba ne iš pasibaisėjusio, informuojančio, demaskuojančio ar auklėjančio asmens perspektyvos, o iš veiksmo epicentro. Ramiai ir rimtai. Asmeniškai ir drąsiai. Neretai kyla klausimas – kas yra normalu? O dar dažniau – kiek to sutartinio „nenormalumo“ yra manyje ir kiek jo aš sau leidžiu matyti?

-Monika Krikštopaitytė, menotyrininkė